

Allmäntjänstgöring för läkare

Socialstyrelsens

författningssamling

I Socialstyrelsens författningssamling (SOSFS) publiceras verkets föreskrifter och allmänna råd.

- Föreskrifter är bindande regler.
- Allmänna råd innehåller rekommendationer om hur en författning kan eller bör tillämpas och utesluter inte andra sätt att uppnå de mål som avses i författningen.

Socialstyrelsen ger årligen ut en förteckning över gällande föreskrifter och allmänna råd.

SOSFS kan beställas från Socialstyrelsens kundtjänst, Finspångsgatan 51,
163 53 Spånga, fax 08-760 58 95, e-post sos.order@special.lagerhus.se

ISSN 0346-6000 Artikelnr 1999-10-005

Tryck: Elanders Gotab, Stockholm 1999

Socialstyrelsens föreskrifter om allmäntjänstgöring för läkare;

**SOSFS
1999:5 (M)**

Utkom från trycket
den 26 mars 1999

beslutade den 1 mars 1999.

Socialstyrelsen föreskriver följande med stöd av 3 kap. 2 § förordningen (1998:1513) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

1 kap. Övergripande föreskrifter för allmäntjänstgöring

Definitioner

1 § I dessa föreskrifter används beteckningen AT för allmäntjänstgöring som läkare enligt 3 kap. 2 § förordningen (1998:1513) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. AT-läkare används som beteckning för läkare som fullgör AT.

Med tjänstgöringsavsnitt avses i föreskrifterna de grupper av specialiteter som avses i 3 respektive 4 kap. samt de specialiteter som avses i 5 respektive 6 kap.

Med målbeskrivning avses bestämmelserna i 2–6 kap.

AT:s längd

2 § I 3 kap. 2 § förordningen (1998:1513) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område finns bestämmelser om AT:s och de olika tjänstgöringsavsnittens längd. Deltidstjänstgöring, dock lägst halvtid, skall tillgodoräknas som AT i proportion till tjänstgöringens omfattning.

Tjänstgöringsavsnittet allmänmedicin

3 § Tjänstgöringsavsnittet allmänmedicin skall ligga sist i ett blockförordnande.

Profil och avgränsning

4 § Under AT skall den nyutexaminerade läkaren ges förutsättningar att tillämpa och utveckla sina kunskaper och erfarenheter från grundutbildningen.

AT skall bestå av utbildning samt läkararbete under professionellt ansvar för att ge klinisk träning och introduktion i arbetslivet. AT skall ge tillfälle till både yrkesmässig och personlig utveckling.

AT skall lägga grunden för kommande specialiseringstjänstgöring.

5 § AT skall ge AT-läkaren förutsättningar för att kunna utöva läkaryrket i enlighet med

1. vetenskap och beprövad erfarenhet,
2. kravet på sakkunnig och omsorgsfull vård och behandling,
3. inom hälso- och sjukvården vedertagna etiska värderingar, och
4. de lagar, förordningar och andra författningar som reglerar läkarens yrkesutövning.

AT skall också ge AT-läkaren förutsättningar för att kunna medverka i utvärdering, utveckling och förbättring av hälso- och sjukvårdsverksamheten.

Ledarskap och utvecklingsarbete

6 § AT-läkaren skall under hela sin tjänstgöring regelbundet beredas möjlighet att delta i arbetsledning och ges inblick i administrativa rutiner, såsom verksamhetsplanering och uppföljning samt formerna för medbestämmande. AT-läkaren skall vidare uppmanas att medverka i kompetensutveckling på arbetsplatsen.

Under AT skall särskild vikt läggas vid att AT-läkaren utvecklar sin förmåga att självständigt lösa problem och att söka kunskap på egen hand. Med utgångspunkt i begrepp som moral, etik och professionalitet skall AT-läkaren regelbundet ges tillfälle till fördjupad reflektion och erfarenhetsutbyte samt till diskussion om den egna läkarrollen.

Teoretisk utbildning

7 § Parallellt med den kliniska tjänstgöringen skall AT-läkaren beredas tillfälle att bedriva teoretiska studier och delta i kompletterande utbildning i form av kurser, konferenser och liknande. Den personliga handledaren som avses i 9 § skall i samråd med AT-läkaren planlägga litteraturstudier och kursdeltagande.

Generell handlingsplan

8 § Arbetsgivaren skall utforma en generell handlingsplan för AT. Den målbeskrivning som gäller enligt dessa föreskrifter skall ligga till grund för handlingsplanen. Handlingsplanen skall garantera att målbeskrivningen uppfylls.

Handledning

9 § Den handledning av AT-läkaren som arbetsgivaren svarar för enligt 3 kap. 2 § förordningen (1998:1513) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område skall fullgöras dels av en specialistkompetent läkare under varje tjänstgöringsavsnitt (personlig handledare), dels av någon annan befattningshavare med ett övergripande ansvar för AT-läkarens sammanhållna kompetensutveckling (huvudhandledare).

Så snart som möjligt efter AT-läkarens anställning skall huvudhandledaren i samråd med AT-läkaren utforma en individuell skriftlig handlednings- och tjänstgöringsplan.

AT-läkaren skall beredas möjlighet att tillsammans med den personliga handledaren och huvudhandledaren regelbundet utvärdera sin tjänstgöring.

Arbetsgivaren skall eftersträva kontinuitet mellan handledare och AT-läkare och i möjligaste mån undvika byte av handledare.

Uppfyllelse av målbeskrivningen

10 § Efter fullgjord AT skall AT-läkaren uppfylla de mål som anges i 2–6 kap. AT-läkaren skall vidare efter varje fullgjort tjänstgöringsavsnitt uppfylla de mål som gäller för avsnittet.

Efter fullgörandet av varje tjänstgöringsavsnitt skall en verksamhetschef skriftligen intyga att AT-läkaren uppfyller de krav som anges i målbeskrivningen för avsnittet.

2 kap. Allmänna mål

1 § Under AT skall AT-läkaren uppnå en god förmåga att självständigt och med hög säkerhet kunna utföra de medicinska basrutinerna i hälso- och sjukvården.

AT-läkaren skall också förvärva ett terapeutiskt förhållningssätt – utifrån ett vetenskapligt och humanistiskt synsätt – som inkluderar såväl förmåga till helhetssyn som förmåga att upprätthålla en god patient-läkarrelation i diagnostik och terapi. Detta innebär att AT-läkaren skall förvärva kunskaper och färdigheter inom respektive tjänstgöringsavsnitt samt attityder och förhållningssätt i överensstämmelse med etiska värderingar i samhället. AT-läkaren skall efter AT kunna arbeta med insikt om och respekt för sin egen kompetens, dess möjligheter och begränsningar.

2 § Efter fullgjord AT skall AT-läkaren

1. behärska diagnostik och principerna för terapi av de vanligaste sjukdomstillstånden inom verksamhetsområdena medicin, kirurgi, psykiatri och allmänmedicin,

2. på egen hand primärt kunna handlägga livshotande akuta tillstånd,

3. initialt kunna leda arbetet på ett akutrums,

4. kunna leda arbetet i en mindre grupp,

5. korrekt kunna rapportera akut sjuka patienter till bakjour samt till mottagande enheter,

6. vara väl förtrogen med rutinerna i kliniskt arbete och behärska anamnesupptagning, somatisk status, receptförskrivning och remitteringsförfaranden,

7. ha kännedom om vanliga radiologiska undersökningsmetoders och laboratorieprovers möjligheter och begränsningar i olika kliniska situationer,

8. ha fått en inblick i hur olika tillstånd av smärta, kris och ångest kan mötas och lindras,
9. ha god kännedom om de särskilda problem och krav som finns i vården av äldre och vid vården i livets slutskede,
10. kunna ge patienter och anhöriga svåra besked på ett tillfredsställande sätt,
11. behärska rutinerna i anslutning till dödsfall,
12. ha fått en god förståelse för vikten av att tidigt beakta alkohol- och narkotikamissbruk liksom oönskade effekter av läkemedel,
13. kunna känna igen tillstånd som kan ha förorsakats av våld,
14. känna till problem och behov som kan vara särskilt utmärkande för olika etniska minoriteter och flyktingar i hälso- och sjukvården,
15. vara medveten om sjukhushygienens betydelse,
16. ha förvärvat erfarenhet av preventivt patientarbete, framför allt på individnivå,
17. kunna upprätthålla ett bra samarbete med andra discipliner och serviceorgan inom hälso- och sjukvården,
18. kunna samverka med myndigheter och serviceorgan utanför hälso- och sjukvården såsom socialtjänst, försäkringskassa och arbetsförmedling,
19. ha fått en god inblick i sjukvårdens organisation och roll i samhället och ha blivit väl förtrogen med de samarbetsformer som finns mellan sjukvårdens olika vårdnivåer inklusive hemsjukvården,
20. ha god kännedom om de lagar, förordningar och andra författningar, t.ex. de bestämmelser som reglerar sekretess och tystnadsplikt, som är av betydelse för arbetet inom hälso- och sjukvården och för läkares förhållande till patienten,
21. ha förvärvat erfarenheter av IT-baserat verksamhetsstöd för dokumentation, uppföljning och beslutsfattande,
22. ha kännedom om metoder och tillvägagångssätt vid kliniskt förändringsarbete, samt
23. ha kännedom om metoder som bidrar till att sjukvården bedrivs kostnadseffektivt.

3 kap. Opererande specialiteter

1 § AT-läkaren skall under tjänstgöringen i detta tjänstgöringsavsnitt i tillämpliga delar uppnå de mål som anges i 2 kap. i en sådan omfattning att målen helt kan vara uppfyllda efter fullgjord AT. För tjänstgöringen gäller vidare de delmål som anges i 2–5 §§ samt att tjänstgöringen skall, med betoning på akuta tillstånd, ge grundläggande kunskaper om handläggning av de medfödda och förvärvade sjukdomar och skador som behandlas med kirurgiska metoder.

2 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt självständigt kunna utföra/handlägga

1. lilla kirurgin, framför allt sårrevision, suturering och mindre excisioner,
2. infektioner i ytliga mjukdelar och i urinvägar,
3. urinstämna,
4. proctoskopi och rectoskopi,
5. arteriell punktion och venös infart,
6. nedläggning av nasogastrisk sond,
7. immobiliseringsteknik, och
8. ledpunktion.

3 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt ha god kännedom om och viss erfarenhet av

1. initialt omhändertagande av trauma inom hela det kirurgiska specialitetsområdet, framför allt skalle, thorax, rygg, extremiteter, buk, genitalia och hud inklusive brännskada,
2. akut buksmärta,
3. akut skrotal smärta,
4. vätskebalans och chockbehandling,
5. perifera cirkulationsrubbingar,
6. primär handläggning av ryggsmärta,
7. sjukdomar i perifera ligament och muskelfästen,
8. diagnostik och handläggning av vanliga kirurgiska sjukdomar, framför allt benigna gastrointestinala sjukdomar samt bukväggsdefekter,
9. indikationer för utredning vid misstanke om gastrointestinal, urogenital eller mammar malignitet,
10. orotrakealintubation, och
11. lumbalpunktion.

4 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt ha kännedom om

1. preoperativ bedömning och postoperativt normalförlopp,
2. differentialdiagnostik vid akut leddsvullnad, och
3. handläggning av och metoder för behandling av cancersmärta.

5 § AT-läkaren skall under tjänstgöringen ha närvarit vid gastroskopi, vid kirurgiska ingrepp i bukhålan, vid operation av bukväggsdefekter samt vid ortopediska ingrepp.

4 kap. Invärtesmedicinska specialiteter

1 § AT-läkaren skall under tjänstgöringen i detta tjänstgöringsavsnitt i tillämpliga delar uppnå de mål som anges i 2 kap. i en sådan omfattning att målen helt kan vara uppfyllda efter fullgjord AT. För tjänstgöringen gäller vidare de delmål som anges i 2–4 §§ samt att tjänstgöringen skall ge grundläggande kunskaper och praktisk utbildning i diagnostik och handläggning av medicinska sjukdomar med stark betoning på akuta tillstånd och sjukdomstillstånd hos äldre patienter.

2 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt självständigt kunna utföra/handlägga vid mottagning för akut jourverksamhet och vid motsvarande vårdenheter

1. tillstånd och sjukdomar i hjärta och kärl såsom instabil kranskärlsjukdom och hjärtinfarkt, hjärtsvikt, arytmier, cerebravaskulära tillstånd, djup ventrombos, lungemboli och malign hypertoni,

2. tillstånd och sjukdomar i lungorna såsom pneumothorax, astma och respiratorisk insufficiens,

3. infektionssjukdomar såsom lunginflammationer, urinvägsinfektioner, sepsistillstånd och meningiter,

4. endokrina och metaboliska tillstånd såsom hyper- och hypoglykemi, binjurebarksinsufficiens och hyperkalcemi,

5. neurologiska tillstånd med eller utan medvetandepåverkan såsom yrsel, huvudvärk, krampstillstånd och oklar medvetslöshet,

6. gastrointestinala tillstånd, t.ex. blödning och akut skov av inflammatorisk tarmsjukdom,

7. njurinsufficiens, speciellt i kombination med elektrolyt- och syrabasrubbingar,

8. akuta artrit,er,

9. förgiftningstillstånd, allmänna samt specifika, förorsakade av vissa läkemedel, alkohol och narkotika,

10. övriga akuta tillstånd såsom allergiska reaktioner, hemolytiska tillstånd och drunkningstillstånd, samt

11. konfusionstillstånd.

3 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt ha god kännedom om och viss erfarenhet av rutinmässiga kontroller av patienter med

1. diabetes mellitus,

2. hypertoni,

3. perifer arteriell insufficiens,

4. hyperthyreos och hypothyreos,

5. artros,

6. anemi, och

7. demens.

4 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt ha kännedom om

1. Parkinsons sjukdom,

2. speciella problem hos immunsupprimerade patienter,

3. diagnostik och behandling av reumatoid artrit och systemisk lupus erythematosus (SLE),

4. agranulocytos,

5. leukemi,

6. ikterustillstånd,

7. utredning av hematuri och proteinuri, och

8. kronisk njurinsufficiens.

5 kap. Psykiatri

1 § AT-läkaren skall under tjänstgöringen i detta tjänstgöringsavsnitt i tillämpliga delar uppnå de mål som anges i 2 kap. i en sådan omfattning att målen helt kan vara uppfyllda efter fullgjord AT. För tjänstgöringen gäller vidare de delmål som anges i 2–4 §§ samt att tjänstgöringen skall ge grundläggande kunskaper om utredning och behandling av psykisk sjukdom inklusive demens- och beroendesjukdomar. Tonvikten skall läggas på psykiatriska tillstånd som kan komma att handläggas av alla läkare.

2 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt självständigt kunna

1. bemöta patienter med psykisk störning på ett professionellt sätt,
2. behärska grunderna i krisbearbetning och kunna genomföra stöd-samtal,
3. utföra psykiatrisk anamnes och bedöma psykisk status,
4. bedöma suicidrisk,
5. utföra inledande diagnostik och behandling av akuta psykiatriska tillstånd som psykoser, förstämningstillstånd och ångest- och beroende-tillstånd, samt
6. bedöma indikation för och utfärda vårdintyg enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV).

3 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt ha god kännedom om och viss erfarenhet av

1. äldrepsykiatri,
2. beroendesjukdomar och psykiskt störda missbrukare,
3. förstämningstillstånd,
4. ångestsjukdomar,
5. psykoser,
6. psykiatriska problem vid psykisk utvecklingsstörning och förvärvade hjärnskador,
7. somatiska sjukdomar som kan ge psykiska symtom och psykosomatiska tillstånd,
8. psykiska symtom som biverkan av läkemedel, och
9. psykofarmakologi.

4 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt ha kännedom om

1. biologiska, psykologiska och sociala faktorerers betydelse för psykisk sjukdom,
2. grunderna i gruppdynamik och teampsykiatri, särskilt läkarrollens betydelse i detta sammanhang,
3. personlighetsstörningar,
4. psykoterapeutiska metoder,
5. electroconvulsiv terapi (ECT),

6. psykiatrisk rehabilitering,
7. barn- och ungdomspsykiatri,
8. rättspsykiatri,
9. Hawaii- och Madriddeklarationerna samt psykiatrins särskilda etiska frågeställningar,
10. lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), och
11. lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV).

6 kap. Allmänmedicin

1 § AT-läkaren skall under tjänstgöringen i detta tjänstgöringsavsnitt i tillämpliga delar uppnå de mål som anges i 2 kap. i en sådan omfattning att målen är helt uppfyllda efter fullgjord tjänstgöring. För tjänstgöringen gäller vidare de delmål som anges i 2–4 §§ samt att tjänstgöringen skall ge grundläggande kunskaper om utredning och behandling av de vanligaste sjukdomarna i alla åldersgrupper och förmåga att handlägga oselekterade patientproblem. En central uppgift är vård av kroniskt sjuka och gamla.

Under det allmänmedicinska tjänstgöringsavsnittet skall tillämpning och fördjupning av kunskaper och färdigheter från föregående avsnitt betonas. AT-läkarens förmåga till kommunikation, information, empati och självkännedom samt förmåga att aktivt söka och inhämta ny information och nya kunskaper skall särskilt tränas.

I 1 kap. 3 § finns föreskrifter om att tjänstgöringsavsnittet allmänmedicin skall ligga sist i ett blockförordnande.

2 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt självständigt kunna handlägga

1. akuta bröstsmärtor,
2. akuta andningssvårigheter,
3. lindriga skador och sjukdomar i rörelseorganen,
4. fall inom lilla kirurgin,
5. infektionssjukdomar hos barn och vuxna,
6. fall med buksmärter inklusive gynekologiska och urologiska tillstånd,
7. otiter och vaxpropp,
8. dödsfall i hem eller på institution, och
9. utfärdande av vårdintyg och andra vanligt förekommande intyg.

3 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt ha god kännedom om och viss erfarenhet av

1. kroniska sjukdomar såsom diabetes, hjärt/kärlsjukdomar, led/muskelsjukdomar, astma/allergier, thyroidea-sjukdomar och anemier,
2. hudsjukdomar såsom eksem, psoriasis, urticaria, pityriasis och hudsvamp,

3. vanliga symtom som trötthet, huvudvärk, yrsel, hosta, avmagring, klåda, illamående och led/muskelvärk,
4. bedömning av tinnitus och hörselnedsättning,
5. bedömning av röda ögon, synnedsättning, ögonsmärter och ögonskador inklusive främmande kropp i ögat,
6. identifiering och behandling av missbruk av tobak, alkohol, läkemedel och narkotika,
7. krisbehandling, och
8. depression, ångest och sömnstörningar.

4 § AT-läkaren skall efter fullgjord tjänstgöring i detta tjänstgöringsavsnitt ha kännedom om

1. hemsjukvård,
2. ätstörningar, och
3. verksamhet inom barnvårdscentral (BVC), mödravårdscentral (MVC), skolhälsovård och ungdomsmottagning.

1. Denna författning träder i kraft två veckor efter den dag då författningen utkom från trycket.

2. Genom författningen upphävs Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 1998:6) om allmäntjänstgöring för läkare.

Socialstyrelsen

KERSTIN WIGZELL

Margaretha Timelin
(Hälso- och sjukvårdsavdelningen)

